

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА	
ПРИМЉЕНО:	26. 08. 2022
	8/0/22

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник РС“ број 73/10, 104/11 и 84/12) и члана 54. Статута о Универзитета у Бањој Луци, Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука на 144. сједници одржаној 10.06.2022. године именовало је Комисију за преглед, оцјену и одбрану докторске тезе под називом "Теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у Републици Српској" кандидаткиње Љубинке Лазић, (Одлука број: 08/3.583-3/22) у сљедећем саставу:

- Проф. др. Небојша Мацановић, ванредни професор, ужа научна област Општа педагогија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, председник;
- Проф. др. Јагода Петровић, редовни професор, ужа научна област Теорије и методологија социјалног рада, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
- Проф. др. Тамара Џамоња Игњатовић, редовни професор, ужа научна област, Општа психологија, Филозофски факултет Универзитета у Београду, члан.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- 1) Име, име једног родитеља, презиме: Љубинка (Ђорђе) Лазић
- 2) Датум рођења, општина, држава: 25.09.1981. Грачаница, Босна и Херцеговина
- 3) Послиједипломске магистарске студије, по старом плану и програму, завршила на Универзитету у Тузли, Едукацијско-рехабилитацијски факултет, Социјална педагогија и стекла научно звање: магистар друштвених наука из области социјалне педагогије
- 4) На Едукацијско-рехабилитацијском факултету у Тузли, дана 17.07.2014. године, одбранила је магистарски рад под називом: „Повезаност појаве стигматизације и ресоцијализације малољетних преступника“
- 5) Научна област из које је стечено научно звање магистра наука/академско звање магистра наука из подручја: Социјална педагогија.
- 6) Година уписа на докторске студије и назив студијског програма: није похађала редовни докторски студиј. Године 2017. поднијела пријаву за израду докторске дисертације на Факултету политичких наука, Докторски студиј друштвених наука, социјални рад.

У складу са прописаном процедуром извршена је софтерска провјера оригиналности докторске дисертације при чему је утврђено да не постоји плагијаризам. На основу успјешне провјере плагијаризма издато је Увјерење бр: 802/22 те је докторска дисертација упућена на даљу процедуру прегледа и оцјене.

- Увидом у библиографију кандидаткиње мр. сци. Љубинке Лазих утврђено је да је кандидаткиња као аутор објавила сљедеће научне радове:
- Ljubinka Lazić (2016). *Kvalitet života djece u riziku od odvajanja od roditelja*, Zbornik radova, Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece, Tuzla, str. 347-355. ISSN 1986-9886
  - Ljubinka Lazić (2016). *Socijalna prevencija u službi rane intervencije poremećaja ponašanja*, Zbornik, Београд: Београдска дефектолошка школа, Vol. 22., No 2., Београд, str. 178.-179. – ISSN 0354-8759, *прегледни рад*
  - Љубинка Лазих (2016). *Сиромаштво као социјални проблем у Босни и Херцеговини*, Актуелности, часопис за друштвена питања, бр 33., Бања Лука Колец, стр. 61.-71. – *часопис националног значаја у Републици Српској, друга категорија*, DOI 10.7251/AKT1633061L - *прегледни рад*
  - Ljubinka Lazić (2016). *Образовање у функцији социјалне интеграције и редукције сиромаштва*, Zbornik, Mostar: FPMOZ, Mostar, str. 491-499., ISBN 978-9958-16-086-8, COBISS.BH-ID 25701638
  - Biljana Lazić, Ljubinka Lazić (2017). *Психосоцијални системи подршке у функцији развоја дјеџије резилјенције*, Zbornik sažetaka, Сарајево: Удружење друштва психолога у Федерацији БиХ, стр. 61., ISSN
  - Ljubinka Lazić (2017). *Утицај фактора социјализације на појаву стигматизације малолјетних преступника*, Бања Лука: Zbornik Друштвене девијације, година 2, бр.2, Центар модерних знања Бања Лука, стр. 228-238. – *оригинални научни рад, доступан у digitalној библиотеци на линку <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=2436>*, DOI: 10.7251/DDADP1702228L
  - Ljubinka Lazić (2017). *Zastrašivanje kao instrument prevencije prestupništva*, Zbornik, Београд: Друштво дефектолога Србије, стр. 34., ISBN 978-86-84765-51-4
  - Љубинка Лазих, Деана Ђекић (2020). *Анализа социо-економског стања породица затвореника на подручју општине Дервента*, Зборник радова, Бања Лука: Центар модерних знања Бања Лука, стр. 524.-539. – *доступан у digitalној библиотеци на линку <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=2436>*, DOI: 10.7251/ZCMZ2001524L, *прегледни научни рад*
  - Ljubinka Lazić (2020). *Juvenile delinquency and poverty reduction policy*, Research in education and rehabilitation, Volumen 3, br. 1. Tuzla: Univerzitet Tuzla, str. 60-69. – ISSN 2637-2037, *стручни рад*
  - Ljubinka Lazić (2021). *Diverzitet faktora rizika i njihov uticaj na pojavu maloljetničkog prestupništva*, Zbornik rezimea, Београд: Друштво дефектолога Србије, 2021., стр. 62., ISBN 978-86-84765-57-6
  - Ljubinka Lazić (2021), *Povezanost stigmatizacije maloljetnih prestupnika i dezorganizacije porodice*, Zbornik radova Udruženje defektologa i edukatora-rehabilitatora „STOL“ Сарајево, Сарајево: Perfecta, str. 259-272. – ISSN 2637-3270
  - Ljubinka, Lazić (2021). *Najbolji interes djeteta u postupku smještaja djece u dom za djecu bez roditeljskog staranja*, STED Journal, Бања Лука: Univerzitet PIM, Бања Лука, стр. 69-84. – *прелиминурно саопштење*, DOI: 10.7251/STED2101069L
  - Љубинка, Лазих (2021). *Социјална анамнеза у функцији процјене и дијагностике малолетног преступника у кривично-правном поступку*, Зборник радова: Друштвене девијације, Бања Лука: Центар модерних знања, стр. 583-589. – *оригинални научни рад, доступан у digitalној библиотеци на линку <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=2436>*, DOI: 10.7251/ZCMZ0121583L
  - Ljubinka, Lazić (2021). *Nasilje u porodici kao faktor rizika za pojavu i razvoj poremećaja ponašanja djece*, Београд: Temida, vol. 24/2, str. 201-216. – *прегледни рад, доступан на линку: <https://www.ores.su/en/journals/temida/>*, DOI:

<https://doi.org/10.2298/TEM2102201L>

- Ljubinka Lazić (2021). *Kreativnost u socijalnom radu*, Razvoj društva kroz prizmu nauke, Zbornik radova, Centar modernih znanja, Resursni centar za specijalnu edukaciju Beograd, Centar za bezbjedonosna, sociološka i kriminološka istraživanja CG „Defektologija“ Nikšić, str. 342-353. – *originalni naučni rad*, DOI: 10.7251/ZND2106342L

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска теза кандидаткиње мр. сци. Љубинке Лазих на трећем циклусу Студијског програма социјални рад носи назив „Теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у Републици Српској“.

Сенат Универзитета у Бањој Луци је Одлуком бр: 02/04-3.2688-47/17 од 28.09.2017. године дао сагласност на Извјештај о оцјени подобности теме и кандидаткиње за израду докторске дисертације мр. сци. Љубинке Лазих на Факултету Политичких наука Универзитета у Бањој Луци.

Докторска дисертација кандидаткиње мр. сци. Љубинке Лазих написана је на српском језику, ћириличним писмом уз коришћени формат текста „Times New Roman“, величина фонта 12, проред 1,5. Дисертација је написана на 285 страница компјутерски сложеног текста формата А4, од чега је 262 страница текста, 12 страница литературе, 9 страница прилога, 2 странице биографије аутора, а преосталих 10 страница, које нису нумерисане, односе се на наслов дисертације (на српском и енглеском језику), информације о ментору и докторској дисертацији (на српском и енглеском језику) са сажетаком дисертације (на српском и енглеском језику) и садржај дисертације. Дисертација садржи три прилога: упитник, водич за интервју и попис табела (56) и графикана (7). Укупан фонд коришћене литературе састоји се од 178 референци.

Садржај докторске дисертације изложен је у сљедећим поглављима: Увод (стр. 1) 1. Дефинисање основних појмова (стр. 3), 1.1. Дефинисање и разумијевање социјалног рада (стр. 3), 1.1.1. Развој социјалног рада (стр. 4), 1.1.2. Одређење појма социјалног рада (стр. 11), 1.2. Малољетничко преступништво (стр. 16), 1.2.1. Појмовно одређење и карактеристични типови малољетничког преступништва (стр. 16), 1.2.2. Правни оквир за малољетничко преступништво (стр. 22), 1.3. Малољетничко преступништво у систему социјалне заштите Републике Српске (стр. 30), 1.3.1. Центар за социјални рад у улози органа старатељства (стр. 34), 2. Теоријско-методске детерминанте социјалног рада са малољетним преступницима (стр. 43), 2.1. Теоријске основе социјалног рада са малољетним преступницима (стр. 43), 2.2. Теоријско разумијевање малољетничког преступништва (стр. 51), 2.3. Теоријске детерминанте социјалног рада са малољетним преступницима (стр. 58), 2.4. Теоријско-методски приступи у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 75), 2.4.1. Социјални рад с појединцем и породицом у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 77), 2.4.2. Социјални рад са групом у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 80), 2.4.3. Социјални рад у заједници у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 82), 2.5. Методе у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 86), 2.6. Примјена теорија у социјалном раду: прагматизам, еклектицизам, селективност и комплементарност (стр. 109), 3. Методолошки оквир емпиријског истраживања (стр. 118), 3.1. Предмет истраживања (стр. 118), 3.2. Циљеви и задаци истраживања (стр. 119), 3.3. Варијабле истраживања (стр. 120), 3.4. Хипотетички оквир истраживања (стр. 121), 3.5. Методе, технике и инструменти истраживања (стр. 122), 3.6. Популација и узорак истраживања (стр. 126), 4. Резултати истраживања и расправа (стр. 130), 4.1. Социо-демографске карактеристике испитаника (стр. 130), 4.2. Примјена теорија, метода и теоријско-методских приступа у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 137), 4.2.1. Статистичка

анализа примјене теорија у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 137), 4.2.2 Карактеристике појмовно-категоријалног апарата у социјалном раду са малољетним преступницима у центрима за социјални рад (стр. 145), 4.2.3. Примјена теоријско-методских приступа у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 161), 4.2.4 Примјена социјалног рада у заједници у сврху превенције малољетничког преступништва (стр. 169), 4.2.5. Примјена метода у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 173), 4.2.6. Тимски приступ у социјалном у социјалном раду са малољетним преступницима у центрима за социјални рад (стр. 183.), 4.2.7. Социо-демографске карактеристике испитаника и теоријско-методска заснованост социјалног рада са малољетним преступницима (стр. 187), 4.2.8. Произвођење социјалних промјена у социјалном раду са малољетним преступницима (стр. 235), 4.3. Резиме резултата истраживања (стр. 245), Закључна разматрања (стр. 249), Литература (стр. 263), Прилози (стр. 275), Прилог 1. Упитник за истраживање теоријско-методских обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима (стр. 275), Прилог 2: Водич за интервју са стручним радницима у центрима за социјални рад (стр. 278), Прилог 3: Попис табела и графикона (стр. 280), Биографија аутора (стр. 284), Изјаве (стр. 287), Изјава 1 (стр. 288), Изјава 2. (стр. 289), Изјава 3. (стр. 292).

Структуру докторске дисертације чине, поред Увода, Закључних разматрања, пописа референци, прилога и пописа табела и графикона, четири међусобно логички повезана дијела. Свако од наведених поглавља подијељено је у потпоглавља, која су такође нумерички обиљежена.

У првом дијелу дисертације, „Дефинисање основних појмова“, дефинисани су појмови социјални рад, малољетничко преступништво, Република Српска. Приказан је развој социјалног рада, правни оквир за поступање према малољетним преступницима и објашњена улога центра за социјални рад као органа старатељства. У другом дијелу дисертације, „Теоријско-методске детерминанте социјалног рада са малољетним преступницима“, представљене су теоријско-методске основе социјалног рада, теоријско разумијевање малољетничког преступништва, теоријско-методски приступи у социјалном раду са малољетним преступницима и методе социјалног рада са малољетним преступницима. Поглавље завршава расправом о начинима примјене теорија у социјалном раду: прагматизам, еклектицизам, селективност и комплементарност. У трећем дијелу, „Методолошки оквир емпиријског истраживања“, представљен је предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања, варијабле истраживања, хипотетички оквир, методе, технике и инструменти, те популација и узорак истраживања. У овом дијелу докторске образложена је научна и друштвена оправданост израде докторске дисертације. Четврти дио истраживања носи назив „Резултати истраживања и расправа“. У овом дијелу су представљени резултати проведеног истраживања примјеном релевантних научних метода. Дати су закључци о провјери хипотеза што је коментарисано и поткретпљено досадашњим емпиријским истраживањима. Након резимеа о провјери хипотеза дато је поглавље је „Закључна разматрања“ а на посљедњим странама дисертације се налази попис референци, попис табела и графикона, кратка биографија кандидаткиње и изјаве аутора.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Кључни разлог, због којег је предузето истраживање у предметној докторској дисертацији, јесте стицање нових сазнања о примјени теорија и метода у социјалном раду. Полазећи од апликативног карактера науке социјалног рада и произвођење социјалних промјена, као императива савременог социјалног рада, издвојен је проблем примјене научних сазнања у пракси социјалног рада. Такође, издвојен је проблем малољетничког преступништва, а с тим у вези посебна друштвена одговорност центра за социјални рад, као органа старатељства. У складу с тим

предмет проведеног истраживања су теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у центрима за социјални рад у Републици Српској. У ту сврху истражена је примјена теорија, метода и теоријско-методских приступа у социјалном раду са малољетним преступницима те су истражена обиљежја појмовно-категоријалног апарата у социјалном раду са малољетним преступницима. Додатно је истражена заступљеност тимског приступа у раду са малољетним преступницима као и интервенција у сврху произвођења социјалних промјена, те је испитана веза између примјене теорија и метода социјалног рада са малољетним преступницима, са једне стране и година старости, радног стажа, врсте и степена образовања стручних радника, са друге стране.

Научни циљеви овог истраживања су научна дескрипција и научна експликација с обзиром на примјену теорија и метода социјалног рада са малољетним преступницима. Притом, циљ је био да се дође до података о стању праксе у центрима за социјални рад и да се укаже на значај односа стручног рада и теоријско-методске утемељености социјалног рада са малољетним преступницима. Друштвени циљ овог истраживања јесте утврђивање карактеристика праксе социјалног рада са малољетним преступницима, како би се елиминисали недостаци и планирали програми превенције и мјере за побољшање социјалног рада и система социјалне заштите.

Полазећи од дефинисаног проблема, предмета и циљева истраживања, као и теоријске концептуализације истраживања, постављене су главна и посебне хипотезе.

Главна хипотеза: Социјални рад са малољетним преступницима у центрима за социјални рад Републике Српске карактерише недостатак теоријско-методске заснованости, при чему доминира структурално-функционалистичка теоријска основа са припадајућим појмовно-категоријалним апаратом, социјални рад с појединцем као теоријско-методски приступ, метода интервјуа у свим фазама рада, тимски рад и недостатак социјалних интервенција, што је повезано са социо-демографским карактеристикама стручних радника.

Посебне хипотезе су:

- Основна обиљежја примјене теорија у социјалном раду са малољетним преступницима су еклектицизам и прагматизам.
- Појмовно-категоријални апарат одражава структурално-функционалистички теоријски приступ у социјалном раду са малољетним преступницима.
- Доминантан теоријско-методски приступ у социјалном раду са малољетним преступницима је социјални рад с појединцем.
- Социјални рад у заједници се недовољно примјењује у сврху превенције малољетничког преступништва.
- Основна метода у социјалном раду са малољетним преступницима је интервју, како у фази идентификовања и утврђивања проблема тако и у фази рехабилитације и праћења.
- Тимски рад је доминантан приступ у стручном раду са малољетним преступницима.
- Примјена теорија и метода социјалног рада са малољетним преступницима повезана је са социо-демографским карактеристикама стручних радника (старосна доб, радни стаж, врста и степен образовања).
- Социјални рад са малољетним преступницима не одражава круцијално својство савременог социјалног рада – произвођење социјалних промјена.

Полазна основа истраживања су доступна теоријска и емпиријска сазнања о социјалном раду са малољетним преступницима и значају примјене теорија и метода у социјалном раду. Кандидаткиња се позива на стручну и научну литературу као и резултате доступних истраживања. Кандидаткиња се позвала на низ емпиријских истраживања у вези с проблемом који је истражен.

Навела је резултате истраживања стања праксе у социјалном раду на узорку из подручја Источне Херцеговине које су извршиле Ћук и Савановић (2019). Добијени

результати су указали на доминирајуће присуство социјалног рада с појединцем и констатовано је да су у социјалној заштити занемарени и недовољно присутни послови праћења и анализе стања и потреба у заједници, као и покретање иницијатива, планирања и развоја.

Кандидаткиња је представила закључке истраживања о социјалном раду у таједници, као једном од теоријско-методских приступа, које је 2018. проведено на подручју Тузланског кантона. Према овом истраживању, социјалном раду у заједници није придат одговарајући значај у пракси социјалног рада, не врше се истраживања социјалних проблема као ни превентивни програми а социјални радници доживљавају свој посао претежно као административни рад (Šerić, 2018).

Кандидаткиња је у дисертацији навела закључке истраживања о значају социјалног рада у локалној заједници, приказане у склопу магистарског рада „Примјена метода социјалног рада у локалној заједници с посебним оствртом у организовању модела теренског рада на подручју Зе-До Кантона“ (Hrustić, 2021). Истраживање је истакло потребу реорганизације социјалног рада у заједници те указало на неопходност континуираног усавршавања стручњака у центрима за социјални рад као и афирмисање метода социјалне акције и промотивне и стратешке афирмације социјалног рада (Hrustić, 2021).

У погледу примјене метода стручног рада са малољетним преступницима у социјалном раду, кандидаткиња се позива на низ истраживања. Наводи истраживање о употреби креативних метода у социјалном раду у Републици Српској, које је проведено 2021. године (Lazić, 2022). Налази истраживања показују да стручни радници сматрају да нису довољно едуковани за примјену креативно-експресивних метода у раду (88% испитаника), тако да се њихов рад базично темељи на знањима стеченим током основног студијског образовања, која су употпуњена личним животним искуствима.

Како би подсетила на значај и ефикасност креативних метода у пракси социјалног рада кандидаткиња наводи истраживање о употреби драмског приступа у ресоцијализацији малољетних преступника (Masanović, 2021).

Затим наводи истраживање о употреби интервјуа у социјалном раду на подручју кантона Сарајево, а резултати су показали да се у социјалном раду метода интервјуа употребљава често, а примарно (71%) са циљем прикупљање података о проблему ради његовог конкретног рјешавања, те да радници са вишом школском спремом више пажње придају припреми за провођење методе интервјуа. (Šerić, 2010).

Кандидаткиња даље наводи истраживање о тимском приступу, које је потврдило значај тимског социјалног рада за рјешавање сложених ситуација, проблема и потреба корисника, породица, група и заједнице. (Грбић, 2014).

Међу истраживањима која указују на недостатке праксе и потребе система социјалне заштите малољетних преступника наведено је истраживање „Утјецај различитих контекста социјализације на развој малољетничке делинквенције у послеријатној Босни и Херцеговини – Препоруке за мјере превенције и интервенција“, проведено у Тузланском Кантону 2010-2013. године. Ово истраживање дало је информације о дјеловању различитих фактора на појаву и развој преступништва младих (психолошки и породично-средински) те указало на недовољну развијеност социјалних сервиса, њихову традиционалну устаљеност, на административно-бирокуратску тромост, оскудност интервенција и програма превенције. Због таквог стања праксе указано је на неопходност доношења стратешких планова и програма, а када је ријеч о стручњацима истакнута је потреба за унапређењем услуга и развијањем вјештина професионалаца (Avdibegović, Bijedić, Dahić и сар, 2015).

У монографији „Социјални изазови и менаџмент у социјалној заштити“ наведени су основни проблеми у раду центара за социјални рад: ограничени ресурси (финансијски, кадровски, техничка опремљеност, услови рада), „традиционално

(бирокуратско) схватање улоге и рада центра за социјални рад“ и „недовољна обученост стручног особља“. Указано је да је неопходно јачање центара за социјални рад кроз „техничку опремљеност, кадровско-стручни потенцијал, финансијску одрживост, методолошки приступ у идентификацији корисничких потреба те обогатити разноврсност социјалних услуга“ (Lepir, 2010).

У вези са примјеном теоријско-методских приступа у социјалном раду у Републици Српској у дисертацији је поменуто и истраживање из 2019. године у коме је анализирана теоријско-методолошка оспособљеност студената социјалног рада (Petrović, Pečić, 2019). Налази су показали да су студенти социјалног рада на Факултету политичких наука у Бањој Луци солидно оспособљени за практичну примјену теорија, мање оспособљени за социјални рад у заједници и са групом а више за социјални рад с појединцем те да посједују веома добра знања и способности за примјену анкетног испитивања и интервјуа.

Преоптерећеност административним пословима, формално обавезујућим поступањем, великим територијалним опсегом који покривају као и комплексношћу проблема којима се баве социјални радници су закључци истраживања проведеног на Факултету политичких наука у Сарајеву 2019. године (Šerić, Dudić, 2019).

Истраживање ризичних и заштитних фактора делинквентног понашања младих, у оквиру пројекта „Улога породице у појави и превенцији непожељних облика понашања код дјецe и адолесцената у Кантону Сарајево“ у периоду од 2000. до 2005. године, указало је на значај породичне ситуације на појаву поремећаја понашања код дјецe и адекватан васпитни третман дјецe делинквентног понашања (Obradović, 2005). Значајно је истраживање које је проведено у БиХ с циљем идентификовања препрека у пружању услуга у институцијама система социјалне заштите, а то су: неповољни општи услова рада (технички, људски, финансијски, информациони), неусклађеност радног времена са потребама корисника, недовољна заступљености теренског рада због приступа „клијенти требају доћи њима“ (Pandžić, 2021).

Публикација „Процјена посљедица Ковид-19 на друштво у Босни и Херцеговини“ (Unicef, 2021) садржи обједињене резултате анализе проведене у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикту о стању праксе социјалног рада у условима након пандемије. Резултати су показали да су центри за социјални рад недовољно кадровски оспособљени, а затим и да су лоше оспособљени за адекватно вођење случаја те да постоји проблем и безбједности рада на терену.

Слични закључци, са препорукама унапређења система помоћи породици, кадровским и системским институционалним рјешењима, утврђени су у истраживању институције Омбудсмана о стању и проблемима с којима се сусрећу центри/службе за социјални рад у Републици Српској (Омбудсман, 2019).

Истраживањем литературе уочен је недостатак истраживања која се на адекватан начин баве изабраном темом. Парцијална истраживања савремене праксе социјалног рада у Републици Српској указала су на потребу проучавања теоријско-методских обиљежја праксе социјалног рада са малољетним преступницима.

Истраживање је исходовало новим спознајама о социјалном раду са малољетним преступницима. Резултати овог истраживања указали су на допринос теорија у развоју праксе социјалног рад и на значај теоријско-методске оспособљености стручњака који се баве социјалним радом са малољетним преступницима.

Кроз резултате истраживања и примјере из праксе указано на присутне проблеме у погледу едукације, развоја, односно ограничења и слабости социјалног рада са малољетним преступницима у центрима за социјални рад у Републици Српској. Добијени резултати емпиријског истраживања указују на недостатке праксе социјалног рада са малољетним преступницима у смислу теоријско-методске оспособљености стручњака и провођења социјалних интервенција ради превенције и произвођења социјалних промјена.

Проведено емпиријско истраживање доприноси премоштавању јаза између теорије и праксе социјалног рада уопште, а посебно праксе социјалног рада са малољетним преступницима у центрима за социјални рад у Републици Српској. У теоријском смислу, очекује се да ће теорија постати „мисао за праксу“ (Рауне, 2001), односно да ће се још више уочити условљеност добре праксе теоријским знањима и адекватном примјеном теоријско-методских приступа. Познавање теорија и метода у социјалном раду са малољетним преступницима треба да допринесе познавању диверзитета узрока малољетничког преступништва а тиме предупређењу и квалитетнијем рјешавању ове негативне друштвене појаве. Очекује се планирање и програмирање друштвених активности на спречавању преступништва и заштити малолетних преступника на темељу доброг познавања етиологије, феноменологије и посљедица малољетничког преступништва. У том смислу, треба да заживи примјена сва три теоријско-методска приступа уз јачање социјалног раду у заједници са фокусом на развојне промјене и превенцију. Очекује се да теоријско-методски заснован социјални рад подстакне социјалне промјене и развој, социјалну кохезију, оснаживање и ослобађање људи, те да ангажује људе и структуре урјешавању животних изазова и побољшању благостања (IFSW, 2014). Суштински задатак центра за социјални рад, као органа старатељства, треба да буде превенција, рано препознавање и идентификовање поремећаја понашања код дјече. Кандидаткиња закључује да комплексност појаве малољетничког преступништва захтијева активан ангажман центра за социјални рад, те да ће се адекватним едукацијама унаприједити стручни рада заснован на познавању теоријско-методских приступа у социјалном раду.

V МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

У сврху израде докторске дисертације извршено је прикупљање, анализа и статистичка обрада прикупљених релевантних података и информација кориштењем адекватних научних метода. У истраживању су примијењене методе научне анализе и синтезе, метода генерализације, статистичка и компаративна метода. Емпиријско истраживање је извршено методом анализе садржаја и методом испитивања помоћу анкетног упитника и интервјусања.

У сврху анализе теоријско-методских обиљежја социјалног рада с малољетним преступницима намјенски направљеним анкетним упитником испитано је 140 стручних радника запослених у центрима за социјални рад. Упитник је валидиран кроз интервјусање стручних радника у центрима за социјални рад.

Интервјуом су обухваћени стручни радници запослени у пет центара за социјални рад у Републици Српској: Бања Лука, Приједор, Бијељина, Модрича, Фоча. У сврху истраживања теоријско-методских обиљежја социјалног рада с малољетним преступницима извршена је и анализа појмовно-категоријалног апарата методом анализе садржаја 100 дијагностичких извјештаја.

Непосредно по добијању емпиријских података извршена је њихова статистичка обрада. За обраду добијених података кориштен је статистички програм IBM SPSS Statistics за оперативни програм Microsoft Windows, а за табеларне и графичке приказе података, прикупљених у цијелокупном истраживању, кориштени су програмски пакети MS Office Word 2010 и MS Office Excel 2010. У статистичкој анализи података, добијених анкетним испитивањем, кориштене су методе дескриптивне статистике и утврђена је дистрибуција мјера кроз израчунавање аритметичке средине, стандардне девијације, минималних и максималних резултата. Затим, на манифестном нивоу, обрађене су апсолутне и релативне фреквенције и средње вриједности добијених одговора на примијењеним варијаблама и хи-квадрат тест. Корелације (степен повезаности) карактеристика утврђене су параметарском (Pearson-ова корелација) методом. Обрада података, добијених анализом дијагностичких извјештаја, започета

је вршењем увида у предметне документе. Анализа је обухватила преглед писаних докумената кориштењем методе анализе документације проучавањем садржаја прикупљене документације и нумеричко-фреквенцијско приказивање резултата.

Примјеном научних метода и инструмената истраживања обезбијеђен је адекватан увид у дефинисани предмет истраживања и омогућена је провјера постављених хипотеза. У односу на план истраживања, који је дат приком пријаве докторске тезе, дошло је до мањих промјена. Умјесто планираног фокус групног интервјуа, због ограничења социјалних интеракција услед пандемије Ковид-19, извршено је индивидуално интервјуисање стручних радника. Из истог разлога дошло је и до помјерања планираних фаза израде рада тако да је прикупљање података завршено крајем 2021. године. У складу са одређењем предмета, узорак за истраживање чине стручни радници који се баве социјалним радом са малољетним преступницима. С обзиром да полиција и суд немају запослене социјалне раднике, као и да у школама (основне, средње, специјалне) у Републици Српској има свега 27 социјалних радника (Републички Завод за статистику РС 2020/2021), узорак за ово истраживање је одабран из популације радника запослених у центрима за социјални рад.

Методе које су кориштене у истраживању су адекватне, довољно тачне и савремене, а спроведено истраживање је непристрасно и независно. Испитивани параметри дају довољно елемената за поузданост истраживања. Извршена статистичка обрада података је адекватна и свеобухватна са бројим поређењима између добијених резултата анализе и допуњена резултатима других релевантних истраживања.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

На основу резултата спроведеног емпиријског истраживања, кандидаткиња је утврдила да се стручни радници у социјалном раду са малољетним преступницима воде првенствено искуством, а не теоријско-методским знањима. Доказ присуства прагматизма у пракси социјалног рада је податак да само 22,9% стручних радника примјењује теорије у свом раду, док 77,1% не примјењује теорије. Стручни радници, који примјењују теоријска знања бирају више теоријских приступа истовремено што је одраз екектицизма. при избору теорија стручни радници се воде знањима која извиру из структурално-функционалистичког приступа, што се закључило на основу анализе одговора стручних радника који су у анкетном испитивању наводили традиционалне теорије из опуса структурал-функционализма, док су мање наводили савремене теорије из опуса егзистенцијалистичких и хуманистичких приступа. Доминантност структурално-функционалистичког приступа у социјалном раду са малољетним преступницима показала је и анализа појмовно-категоријалног апарата анализом садржаја дијагностичких извјештаја центара за социјални рад.

Анализа одговора на питања о избору теоријско-методског приступа социјалног рада показала је да у раду са малољетним преступницима у центрима за социјални рад доминира социјални рад са појединцем, док је социјални рад у заједници занемарен.

Истраживање појмовно-категоријалног апарата социјалног рада показало је да су најзаступљенији појмови који упућују на традиционална теоријска полазишта и на доминацију социјалног рада с појединцем.

Такође, анализа резултата истраживања је показала да се социјални рад у заједници недовољно примјењује у сврхе превенције малољетничког преступништва.

Када је у питању примјена метода у пракси социјалног рада са малољетним преступницима, истраживање је показало да се најчешће користи метода интервјуа и то у свим фазама социјалног рада, с тим што се у већој мјери примјењује у почетној фази рада када је фокус на идентификовању и утврђивању проблема.

На основу анализе резултата истраживања утврђено је да доминира тимски приступ у социјалном раду са малољетним преступницима у центрима за социјални рад.

Анализа резултата истраживања о провођењу социјалних истраживања, статистичких анализа и програма ресоцијализације, показала је да се не проводе социјалне интервенције у заједници, што показује да социјални рад са малољетним преступницима у центрима за социјални рад Републике Српске не испуњава свој фундаментални циљ - изазивање социјалних промјена.

Уз наведено, резултати анализе су показали да је примјена теорија и метода у социјалном раду са малољетним преступницима дјелимично повезана са социо-демографским карактеристикама стручних радника (старосна доб, радни стаж, врста и степен образовања), док је у значајном мјери присутна повезаност између примјене метода у социјалном раду и социо-демографских карактеристика стручних радника.

Уз квантитативну анализу вршена и квалитативна верификација резултата. Анализа одговора добијених у интервјуима са стручним радницима показала је сљедеће: прагматизам је доминантан приступ при избору теорија социјалног рада; структурално-функционалистички приступ у социјалном раду са малољетним преступницима је видљив кроз индивидуални приступ који обухвата укључивање породице као и система из заједнице (школа, полиција, невладине организације); препознаје се позитивистички утицај на социјални рад као и административно и правно усмјеравање стручног рада; основна метода у социјалном раду је интервју; праксу рада центара за социјални рад одликује недостатак социјално-интервенцијских активности, попут програма превенције и провођење социјалних истраживања. Стручни радници су истакли и недостатке у раду органа старатељства и стручних радника, а углавном се односе на обиман и бирократски оптерећен начин рада. Све ово упућује на закључак о недовољно теоријско-методски поткрепљеном стручном раду са малољетним преступницима. Стручни радници не познају довољно теорије, односно не користе се довољно теоријама, не примјењују сва три расположива теоријско-методска приступа, нити предузимају превентивне активности и социјалне интервенције с циљем произвођења промјена.

Добивени резултати су правилно, логично и јасно тумачени и кандидаткиња је, упоређујући их са резултатима других истраживања, изразила довољно критичности. На основу истраживања релевантне теоријске грађе и резултата спроведеног истраживања у Републици Српској, кандидаткиња је, несумњиво, дошла до одређених научних и прагматичних резултата истраживања чиме је ову докторску дисертацију учинила инспиративном за будуће истраживаче и корисном за практичаре.

Теоријско и емпиријско истраживање у докторској тези извршено је у складу са дефинисаним циљевима истраживања и дало је очекивани научни и прагматични допринос, уз проширење постојећих теоријских и практичних сазнања. Кандидаткиња је извршила сва неопходна истраживања у вези истраживане теме примјеном одговарајућих научних метода, довела добивене резултате у везу са постављеним хипотезама и извођењем доказа потврдила главну хипотезу.

Резултатима истраживања докторске тезе идентификовани су проблеми у социјалном раду са малољетним преступницима у центрима за социјални рад у Републици Српској, дате су смјернице за унапређење праксе. Сиромаштво употребе теорија и стручних метода у социјалном раду са малољетним преступницима указује на неопходност системских промјена, оспособљавање стручних радника за примјену метода социјалног рада, сходно потребама и проблемима корисника те предузимање социјалних интервенција. Имајући у виду етиологију малољетничког преступништва и суштинска својства савременог социјалног рада, установљено је да се социјалним радом не подстичу у довољној мјери социјалне промјене ради предупређења и сузбијања малољетничког преступништва. Утврђено је да се у центру за социјални рад ријетко проводе превентивне активности, да се не проводе акциона истраживања и социјалне интервенције, да стручни радници не примјењују статистичке програме за анализу и обраду података и да недостају квалитетни програми ресоцијализације.

Овакви налази, уз претходне резултате у вези са примјеном теорија и метода, упућују на закључак да социјални рад са малољетним преступницима у центрима за социјални рад Републике Српске треба да направи помак од традиционалних теоријских схватања и начина рада ка савременим схватањима и примјени сва три теоријско-методска приступа. Планирање и провођење превентивних активности и провођење социјалних истраживања су начини обезбјеђења адекватног третмана и заштите дјецe са преступничким понашањем. Истраживање је показало да су пракси социјалног рада неопходни радници са вишим нивоом теоријско-методске оспособљености. То ће омогућити комплементарну примјену теорија и метода социјалног рада, као и ефикасну примјену теоријско-методских приступа социјалног рада у циљу предупређења и сузбијања појаве малољетничког преступништва.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација под називом „Теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у Републици Српској“ кандидаткиње мр. сци. Љубинке Лазих је вриједан научно-истраживачки подухват, којим се превладава јаз између теорије и праксе социјалног рада. Дисертација је урађена у складу са савременом методологијом и принципа научно-истраживачког рада, а сви елементи су приказани на јасан и научно утемељен начин. Дисертација је самосталан и оригинални научни рад. Кандидаткиња је, примјеном релевантних метода научног рада, провела истраживање, чији су резултати примјењиви у пракси и доприносе фондусу знања науке социјалног рада.

Допринос дисертације се у огледа у анализи праксе и испитивању примјене науке социјалног рада, будући да су у фокусу конститутивни елементи науке (теорије, методе, појмовно-категоријални апарат). У ту сврху испитана је заступљеност теорија (врста и начин примјене) које социјални радници користе и које имају на уму приликом идентификовања проблема малољетничког преступништва, сагледавања карактеристика проблема и планирања интервенција. Резултати емпиријског истраживања, указали су на низ недостатака праксе социјалног рада, почевши од занемаривања и еклектичког избора теоријских поставки, битних за разумијевање појаве малољетничког преступништва, до оскудног избора теоријско-методских приступа, метода и модела рада. Идентификован је прагматизам као приступ избору теорија и метода те структурално-функционалистички карактер приступа појави малољетничког преступништва.

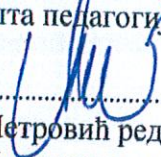
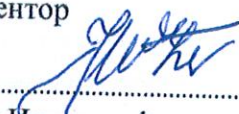
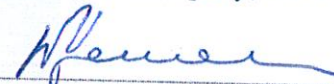
Битни задаци науке социјалног рада су истраживање, идентификовање слабости и унапређење праксе социјалног рада. Квалитетна услуга, компетентни стручњаци и поступање у складу са најбољим интересом дјецe су крајњи друштвени циљ овог истраживања. Проведеним истраживањем афирмише се значај теоријских знања, богатство науке социјалног рада, квалитет услуге и заштите кроз примјену различитих теоријско-методских приступа и метода у социјалном раду са малољетним преступницима. Резултати проведеног истраживања указују на потребу реорганизације приступа појави малољетничког преступништва као и реконцептуализације социјалног рада са малољетним преступницима из традиционалног заштитничког карактера ка проактивном социјалном раду који производи социјалне промјене.

С обзиром на наведено, Комисија једногласно даје позитивну оцјену за докторску дисертацију кандидаткиње мр сци. Љубинке Лазих под називом „Теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у Републици Српској“ и п р е д л а ж е Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци и Сенату Универзитета у Бањој Луци да се докторска дисертација прихвати, а кандидаткињи одобри јавна одбрана.

Датум: 18.08.2022.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Небојша Мацановић, ванредни професор, Факултет Политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Општа педагогија, предсједник

2. Др Јагода Петровић редовни професор, Факултет Политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Теорије и методологија социјалног рада, ментор

3. Др Тамара Цамоња Игњатовић, редовни професор, ужа научна област Општа психологија, Филозофски факултет Универзитета у Београду, члан

Број:08/1.802/22

Датум:23.08.2022.

На основу члана 3. Правилника о поступку провјере оригиналности завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци број 02/04-3.2688-4/17 од 28.09.2017. године издаје се

У В Ј Е Р Е Њ Е

Овим се потврђује да је докторска дисертација кандидаткиње **Љубинке Лазинић** под називом „Теоријско-методска обиљежја социјалног рада са малољетним преступницима у Републици Српској“ провјерена путем званичног софтвера за откривање плагијата дана 17.08.2022. године.

Шеф библиотеке

Нина Кујала

Продекан за научноистраживачки рад

ДОСТАВЉЕНО:

- Ментору
- А/А